

“Türk Basınının Perspektifinden Millet Mekteplerinin Açılışı”

■ Ayşegül CAN*

The Opening of National Schools
from the Perspective of the
Turkish Press

Öz

Tek Parti yönetiminin Cumhuriyet'in ilanı sonrasında gerçekleştirdiği inkılablardan öncelik verdiği alanlardan biri de eğitimdi. Bu minvalde yapılan Harf İnkılabının kısa sürede benimsenmesinde ve büyük kitlelerce öğrenilerek okuma yazma oranının artırılmasında Millet Mektepleri önemli rol oynadı. Basına uygulanan birtakım yaptırımlar sonucunda muhalefet söylemlerinin önü kesildi. Böylece modern Türkiye'nin inşasında ulus okulu olarak görülen Millet Mektepleri uygulamasının reklamı Türk basını üzerinden yapıldı. Halkın yaşanan değişiklik nedeniyle okuma yazmayı sıfırdan öğrendiği, kültürel bir dönüşüm yaşanan bu süreçte Türk basınının oynadığı rol çalışmanın problematiğini teşkil etti. Millet Mektepleri uygulamasında gazetelerin öncü bir misyon üstlenmesi sebebiyle yazılı basın, dönemi analiz etmek açısından önemli bir kaynak teşkil etmektedir ve çalışmanın çatısını oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Milliyetçilik, Eğitim Tarihi, Cumhuriyet, İnkılab

Abstract

Education was one of the areas prioritized by the Single Party government among the reforms it carried out after the proclamation of the Republic. In this respect, National Schools played an important role in the rapid adoption of the Alphabet Revolution and in increasing the literacy rate by making it known to large masses. As a result of certain sanctions imposed on the press, the opposition discourse was blocked. us, the Schools of the Nation, which was seen as a school of the nation in the construction of modern Turkey, was advertised through the Turkish press. The role played by the Turkish press in this process of cultural transformation, where the people learned to read and write from scratch due to the changes experienced, constituted the problematic of the study. Since newspapers undertake a pioneering mission in the implementation of National Schools, the printed press constitutes an important source for analyzing the period and forms the framework of the study.

Keywords: Nationalism, Education History, Republic, Revolution

SORUMLU YAZARLAR/CORRESPONDING AUTHOR

Ayşegül CAN
Aksaray Üniversitesi, Ortaköy MYO, Aksaray/Türkiye.
E-posta/E-mail: aysegulcan@aksaray.edu.tr

Başvuru/Submitted: 14.08.2024
Revizyon Talebi/Revision Requested: 31.09.2024
Kabul/Accepted: 20.09.2024
Yayınlanma/Publication: 14.10.2024

ATIF/CITATION:
Can, Ayşegül “Türk Basınının Perspektifinden Millet Mekteplerinin Açılışı” Tarihin Peşinde Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, S. 32, (2024), 14-33

*Dr. Aksaray Üniversitesi, Ortaköy MYO, aysegulcan@aksaray.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8248-6512

Giriş

Cumhuriyet'in ilk yılları her alanda köklü yenileşmelerin yaşandığı, eskinin kaldırıldığı ve dolayısıyla halkın adaptasyon zorluğu yaşadığı bir dönemi ifade etmekteydi. Millet Mekteplerine giden yolda yaşanan gelişmelerden kısaca bahsetmek dönemi doğru analiz edebilmek adına önemlidir. 1922-1928 arasındaki süreçte saltanat ve hilafetin kaldırılması, Cumhuriyet'in ve 1924 Teşkilât-ı Esasîye Kanunu'nun ilanı, Tevhid-i Tedrisat'ın kabulüyle eğitimin birleştirilmesi, Şeriye ve Evkaf Vekaleti'nin lağvedilmesi ve laikleşme yolunda önemli adımlar atılması, Medeni Kanun ve diğer alanlardaki kanunların kabulü ile Harf İnkılâbı gibi pek çok değişiklikler yapıldı.¹

Modern Türkiye'nin oluşum sürecinde yönetim şekli hukuka, eğitime ve kültüre kadar birçok alanda inkılâpların gerçekleştirildiği sırada Millet Mektepleri uygulaması bir eğitim politikası olarak kabul edildi. Buradan hareketle Cumhuriyetin ilk yıllarındaki eğitim meselesine bir projeksiyon tutulduğunda, %10 olan okur yazarlık seviyesinin Harf İnkılâbı neticesinde daha da düştüğünü söylemek mümkündür. Ayrıca genç Cumhuriyet yönetiminin eğitimden beklentisi halkın yalnızca okuma yazma bilmesi değildi. İnkılâpların özünü anlayabilecek, çağdaş ve aydın bir insan tipi oluşturulması hedeflenmekteydi.² Kısacası, Cumhuriyet inkılâplarının kalıcı olmasının, halkın eğitime bağlı olduğu görüşü hakimdi. Özellikle 1927 nüfus sayımında okur yazarlık oranının düşük olması, halkın eğitimi meselesinin ön plana çıkmasına neden oldu. Harf İnkılâbı öncesinde bu konu gazeteler vasıtasıyla uzun uzun tartışıldı. Kimilerinde bu hareketin halkın okuma yazma oranına katkı sağlayacağı görüşü yaygınken, kimlerinde ise bunun etkili olmayacağı ifade edildi. İkdâm gazetesinde bu durum Fransızlar üzerinden örneklendirilmeye çalışılarak sadece alfabenin çözüm getirmeyeceği vurgulandı. Zira okuma yazma oranının alfabeye alakalı olmadığı okul yetersizliğinden kaynaklandığı öne sürüldü. Köylü kesimdeki okuma yazma oranının azlığı da buna bağlandı.³ Böylece oluşturulan ortamda gazeteler vasıtasıyla yapılacak yenilik için kamuoyu yoklaması yapıldı.

Gazetelerin inkılâplara hizmet edecek iyi birer propaganda aracı olarak görüldüğü Yeni Türkiye'nin ilk yıllarında, Türk basını Ankara ve İstanbul olmak üzere ikiye ayrılmaktaydı. Ankara'da Hakimiyet-i Milliye ile Yeni Gün, İstanbul'da Vatan, Vakit, Akşam, Tevhid-i Efkâr ve Tanin yayın hayatını devam ettirmekteydi. Kısa süre sonra Yunus Nadi, Yeni Gün'ü kapattı ve İstanbul'da Cumhuriyet gazetesini çıkarttı. Nadi, aynı zamanda Fransızca La Reublique gazetesini yayın hayatına dahil etti. Siirt Milletvekili Mahmut Bey, İş Bankası'nın da desteğiyle Milliyet gazetesini, Sedat Semavi ise Resimli Gazeteyi yayımladılar. Karagöz ve Köroğlu da bu sürece dahil oldu.⁴

Mustafa Kemal Paşa, Cumhuriyet'in ilanı öncesinde İzmit'te 16-17 Ocak 1923'te İstanbul gazetelerinin başyazarlarının ve yazarlarının bulunduğu bir basın toplantısı yaptı. Tevhid-i Efkâr'dan Velid Ebüzziya, Akşam'dan Falih Rıfkı, İleri'den Subhi Nuri, İkdâm'dan Yakup Kadri ve Tanin'den İsmail Müştak'ın hazır bulunduğu toplantıda, Mustafa Kemal Paşa İstanbul basınının sürekli eleştirmelerinden, yapılacak program hakkında bir fikir beyan

¹ Erik Jan Zürcher, *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*, İletişim Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 2019, s.222.

² Fatma Acun, "Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Eğitimin Hedefi", *Eğitim-Atatürk Özel Sayısı*, Ekim-Kasım 2006, s.278-32, s.28.

³ Ahmet Cevdet, "Yine Latin Harflerine Dair", *İkdâm*, 21 Mart 1926, S.10396, s.1.

⁴ Alpay Kabacalı, *Başlangıcından Günümüze Türkiye'de Matbaa Basın ve Yayın*, Literatür Yayıncılık, İstanbul 2000, s.161.

etmediklerinden duyduğu rahatsızlığı ifade etti.⁵ Daha sonra Mustafa Kemal Paşa, 5 Şubat 1924'te İzmir'de gazetecilere verdiği yemekte basından beklentilerini sıraladı. Buna göre Türk basını Cumhuriyet'in çevresinde bir fikir kalesi inşa etmeliydi. Gerçekleri millete ulaştırmada önemli rol oynamalıydı. Zira henüz mücadele bitmedi ve Cumhuriyet bunu hak etmekteydi.⁶

Basın hakkındaki kanuni uygulamaların 1909 Basın Kanunu'na dayandığı bu dönemde, 1924 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun 77. maddesinde basının kanun çerçevesinde serbest olduğunu, yayından önce herhangi bir teftişe tabi olmadığını belirtmekteydi.⁷ Basının özgür olduğunun anayasa tarafından güvenceye alınması meselesi oldukça kısa sürdü.

Şeyh Sait İsyanı karşısında TBMM'de sıkı yönetim kanun tasarısının görüşüldüğü esnada Milli Müdafaa Vekili Recep Bey, bu durumdan İstanbul basınına sorumlu tuttu. Ahmet Emin, Vatan'ın başyazısındaki cevabında yapılan her işi doğru, yazılan her yazıyı da hatalı görmeyi yanlış bir anlayış olarak nitelendirdi. İstanbul gazetelerinin hataları olduğundan daha çok memlekete faydaları dokunduğunu belirtti. Milli meselelerde dünya basınıyla kıyaslandığında kendilerinin bu anlamda çok rahat öne geçeceğini, irtica konusunda hükümetin alacağı kararlarda başarı temennilerini iletmekteydi.⁸ Ancak Takrir-i Sükûn Kanunu hükümete oldukça geniş yetkiler tanıdı. Bunlar arasında iktidarın basın özgürlüğünü kısıtlaması ve gazete kapatabilme yetkisi vardı.⁹ Buradan hareketle, 6 Mart 1925'ten itibaren başlayan süreçte İstanbul basınından Tevhid-i Efkâr, İstiklal, Son Telgraf, Tanin, Vatan ve Sosyalist Aydınlik, Orak, Çekiç ve Sebilürreşat gibi bazı basın yayın organları kapatıldı.¹⁰ Kapatılma kararının uygulandığı günlerde Mustafa Kemal Paşa, Cumhuriyet'e karşı yapılan yayınların takip edileceğini ve bu durumun önüne geçileceğini açıkladı. Ardından Şeyh Sait davasına bakan Şark İstiklal Mahkemesi'nde Velit Ebüzziya, Fevzi Lütfi, Eşref Edip, Abdülkâdir Kemalî, Sadri Ethem, Gündüz Nadir, İlhami Safa, Suphi Nuri, Ahmet Emin, Ahmet Şükrü ve İsmail Müştak gibi gazetecilerin ayaklanmayı dolaylı olarak kışkırtmak iddiasıyla yargılandıkları görüldü.¹¹ Gazeteciler Mustafa Kemal Paşa'ya pişmanlıklarını ve rejime bağlılıklarını ifade ettikleri mektuplar gönderdiler. Mustafa Kemal Paşa'nın mahkeme başkanına gazetecilerin bu davranışlarının dikkate alınmasını bildirmesi, bunların haklarında beraat kararı çıkmasıyla sonuçlandı.¹² Tüm bu süreçler ve uygulanan sıkı sansür, 1926 yılının gazete satışlarının bir önceki yılın satışlarına göre %100 oranında bir düşüşe neden oldu.¹³

Hükümetin otoriter bir siyasi program takip etmeye başladığı bu dönemde artık muhalefetin de önü kesilmiş oldu.¹⁴ Böylece basında ortaya çıkan boşluk Akşam, Vakit, Milliyet ve Cumhuriyet gibi iktidara yakın gazeteler tarafından dolduruldu. Burada dikkat çeken bir detay ise parti mensubu kimselerin aynı zamanda gazete sahibi olmasıydı.¹⁵ Bir anlamda parti gazeteciliğinin başladığı bu dönem, gazetelerin inkılâplara hizmet maksadıyla

⁵ Alpay Kabacalı, *Türk Basınında Demokrasi*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1994, s.99.

⁶ Hıfzı Topuz, *II. Mahmut'tan Holdinglere Türk Basın Tarihi*, Remzi Kitabevi, 8.Basım, İstanbul,2003, s.145.

⁷ Murat Özgen, *Gazetecinin Etik Kimliği*, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Yayını, Ankara 1998, s.155.

⁸ Kabacalı, *Demokrasi*, s.132-133.

⁹ Topuz, *a.g.e.*, s.146.

¹⁰ Orhan Koloğlu, *Osmanlı'dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi*, Pozitif Yayınları, İstanbul,2018, s.117.

¹¹ Mete Tunçay, *Türkiye Cumhuriyeti'nde Tek-Parti Yönetimi'nin Kurulması (1923-1931)*, Yurt Yayınları, Ankara 1981, s.142-143.

¹² Kabacalı, *Demokrasi*, s.136.

¹³ Çağlar Keyder, *Türkiye'de Devlet ve Sınıflar*, İletişim Yayınları, 19.Baskı, İstanbul,2014, s.108.

¹⁴ Keyder, *a.g.e.*, s.108.

¹⁵ Koloğlu, *a.g.e.*, s.118.

haber yaptıkları bir süreci de beraberinde getirdi.¹⁶ Millet Mektepleri de böyle bir dönemde eğitime başladı.

Hükümetin gazeteler üzerindeki denetimi bu süreçte de devam etti. İkdâm gazetesine halkı galeyana getiren ve gerçekleri çarpıtan haberler yapma gerekçesiyle Şubat 1929'da takibat başlatıldı. Bu doğrultuda gerek İstanbul'da gerekse de taşrada birçok gazeteci göz altına alındı. Bu konuda dönemin Adliye Vekili, Milliyet gazetesine verdiği beyanatta, hürriyetin şantajcılarının elinde devlet otoritesine ve milletin çıkarlarına bir silah haline geldiğini söyledi. Matbuat hürriyetinden anlaşılması gerekeni millet ve inkılâbın menfaati doğrultusunda çalışmak, yazmak ve doğru tenkit etmek şeklinde izah etti.¹⁷ Aslında bu olay, hükümetin basına yaklaşımını ve beklentilerini gözler önüne sermekteydi.

Millet Mekteplerinin açılış sürecinin, topluma yansımalarının, bürokrasinin tutumunun Türk basınının (Milliyet, Vakit, Akşam, Cumhuriyet, Hakimiyet-i Milliye ve İkdâm) bakış açısıyla değerlendirildiği bu çalışmada, nitel araştırma yöntemi kullanıldı ve veriler doküman analiz incelemesiyle gerçekleştirildi. Telif eserler, arşiv belgeleri ve ağırlıklı olarak süreli yayınlar çalışma verilerine kaynak oldu. Millet Mektepleri hakkında yapılan çalışmalardan istifade edilmekle birlikte özellikle mekteplerin Cumhuriyet eğitim tarihindeki misyonu neydi ve bu süreç gazetelere nasıl yansdı sorularına cevaplar arandı. Böylece çalışmanın temeli Türk basınına dayandırıldı ve gazete söylemleri üzerinden Millet Mekteplerinin açılış süreci değerlendirildi.

I. Harf İnkılâbından Millet Mekteplerine Giden Süreç

Harf İnkılâbı yasa tasarısı kapsamında Latin kökenli alfabe, Türkçenin ses düzenine uyması için yapılan ufak değişikliklerle 1 Kasım 1928'de "Yeni Türk Alfabeti" olarak kabul edildi.¹⁸ Yasanın 3 Kasım'da Resmî Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmesiyle yeni bir dönem başladı. Devlet yazışmaları, banka ve şirket işlemleri 1 Haziran 1929'a kadar yeni yazıya adapte olmalıydı.¹⁹ Bu istisnai durumlar dışında tabela, ilan, reklam, sinema yazıları, broşür, gazete ve dergilerin 1 Aralık 1928 itibarıyla Türk alfabesiyle çıkması gerekirdi.²⁰ Bu durum birçok gazetenin satışını düşürürken, bazı basın yayın organlarının da kapanmasına neden oldu. İstanbul gazetelerinin tirajı 1 Aralık 1928'de 46.500, günlük satış sayısı 29.600 iken 7 Aralık'ta tirajın 29.500'e satışın ise 19.700'e düştüğü görüldü. Elbette gazetelerin bu aşamada yaşadığı tek sıkıntı satışların düşmesi değildi. Yazı dizeni ve sayfa bağlayan mürettiplerin yeni harfleri hızlı bir şekilde öğrenmesi lazımdı. Ayrıca eski dizgi harflerinin kiloyla satılıp, yenilerinin satın alınması gerekirdi. Bu duruma çare olması için İstanbul Gazeteciler Cemiyeti başkanı ve aynı zamanda Giresun Milletvekili olan Hakkı Tarık (Us), basına beş yıl boyunca maddi yardım verilmesini talep eden bir kanun teklifinde bulundu. Teklif ancak 9 ay sonra kanunlaştı ve hükümetin aradığı şartlara²¹ uyan gazetelere üç yıl süreliğine maddi destekte

¹⁶ Enver Behnan Şapolyo, *Türk Gazetecilik Tarihi ve Her Yönü ile Basın*, Güven Matbaası, Ankara 1971, s.220.

¹⁷ "İstanbul ve Taşrada Mahkemeye Verilen Gazeteciler", *Milliyet*, 11 Şubat 1929, S.1079, s.1.

¹⁸ Mustafa Albayrak, "Millet Mektepleri", *Atatürk Ansiklopedisi*, <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/millet-mektepleri/?pdf=3485>, s.1, (Erişim Tarihi: 09.09.2024)

¹⁹ *Millet Mektepleri Teşkilatı Talimatnamesi*, H.M. Matbaası, Ankara 1928; Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA.), Milli Eğitim Bakanlığı (Genel), 114.553/18, 11.11.1928.

²⁰ Cemil Koçak, *Tek Parti*, Timaş Yayınları, İstanbul 2016, s.158.

²¹ Gazetelerin bu yardımlardan istifade edebilmeleri için aranan şartlar hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Nurettin Güz, "Harf İnkılâbı ve Basına Etkileri", *G.Ü. Basın-Yayın Yüksekokulu Dergisi*, 1988/1989, S.10. s.20.

bulunulması kararlaştırıldı.²² Maddi yardım dışında kâğıt ve hurufat desteği de sağlanarak gazetelerin bu konuda yaşadıkları zorluklar hafifletilmeye çalışıldı.²³

Cumhuriyet'in ilk yıllarında iktisadi, sosyal ve kültürel alanda takip edilen milli politikanın da etkisiyle "Türk harfleri, Türk alfabesi" terimleri sıklıkla kullanılmaya başlandı. Bir taraftan milletteki milli duygular vasıtasıyla Harf İnkılâbına karşı bir ilgi uyandırılmaya çalışılırken diğer taraftan da eski alfabenin Kur'an yazısı olarak telakki edilmesinden kaynaklı tepkilerin önüne geçilmeye çalışıldı.²⁴ Aslında Mustafa Kemal Paşa'nın tercihinin "Türk harfleri" isminden yana olması ve bunları Türk inkılâbının temel unsuru olarak görmesi de önemli rol oynadı.²⁵ Böylece Latin harflerinin ilanıyla başlayan süreçte, temelde halka okuma yazma öğretmek ama aslında arzulanan Cumhuriyet vatandaşı tipini inşa etmek maksatlı teşkil edilen Millet Mektepleri "ulusal okul" misyonu gördü.²⁶

II. Gazete Haberleri Üzerinden Millet Mektepleri

Harf İnkılâbının mecliste kabul edildiği gün, İsmet Paşa Türk harflerini öğretmek üzere Millet Mektepleri açılacağını duyurdu.²⁷ Kısa süre sonra Millet Mekteplerinin teşkili konusunda hazırlanan yönetmelik 11 Kasım 1928'de bakanlar kurulunun onayından geçti. 24 Kasım'da yürürlüğe giren yönetmelikte mekteplerin kuruluş gayesi, milletin her ferdinin Türk harflerini kısa zamanda okur yazar hale gelmesi şeklinde izah edilmekteydi.²⁸ Mektepler eğitim verme durumuna göre 3 ayrı koldan hizmet verecekti. Sabit Millet Mektepleri, okul olan yerlerde eğitim veren ve yaygın olması sebebiyle Türk basınının en fazla haber yaptığı mektep türüydü. Gezici Millet Mektepleri, okulu olmayan köy gibi uzak noktalardaki insanlar için yalnızca bir dönem için açıldı. Özel Millet Mektepleri ise sermayesinin yarısından fazlası devlet tarafından karşılanan şirketlerdeki çalışanlar, devlet dairelerindeki memurlar ve çalıştırdığı kişi sayısı 20'den fazla olan kuruluşların okuma yazma öğretme sorumluluğu nedeniyle tesis edilmekteydi.²⁹

Buna göre eğitim A ve B olmak üzere iki kategoride verilirdi. Okul çağı geçmiş, hiçbir şekilde okuma yazma bilmeyen kimselere A kategorisindeki derslerde dört aylık bir eğitim verilmesi kararlaştırıldı. B kategorisinde ise eski harflerle okuma yazmayı bilen kişilere iki aylık bir süreçte Türk harfleriyle okur yazarlık eğitimi sağlanacaktı. Millet Mektepleri teşkilatına her Türk vatandaşı üye kabul edilirken baş öğretmenlik vasfı Mustafa Kemal Paşa tarafından kabul olundu. Yine TBMM reisi, bakanlar kurulu, Erkan-ı Harbiye-i Umumiye reisi bu teşkilatın başkanlarıydı. Millet Mekteplerinin yönetim kurulları kendi sorumluluk alanlarındaki mekteplere yer tesis etmek, defter, tebeşir, kalem gibi eğitim malzemelerini temin etmek, dersin başlangıç ve bitiş zamanlarını tespit etmek durumundaydı. Ayrıca polis, jandarma, belediye memurları, muhtarlar ve hatta esnaf teşkilatı derslere devamlılığı sağlama konusunda sorumluydu.³⁰

²² Kabacalı, *Matbaa*, s.173, 175.

²³ Şapolyo, *Türk Gazetecilik*, s.233.

²⁴ Koçak, *a.g.e.*, s.157.

²⁵ Şevket Süreyya Aydemir, *Tek Adam*, Remzi Kitabevi, 43. Basım, İstanbul 2023, s.298.

²⁶ Feroz Ahmad, *Modern Türkiye'nin Oluşumu*, Kaynak Yayınları, 7.Basım, İstanbul 2008, s.101.

²⁷ Albayrak, *a.g.m.*, s.1.

²⁸ *Resmî Gazete*, 24 Teşrinisani 1928 [24 Kasım 1928], S.1048, s.2.

²⁹ Mustafa Albayrak, "Millet mekteplerinin Yapısı ve Çalışmaları", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C.10, S.29, s.476.

³⁰ *Millet Mektepleri Teşkilatı Talimatnamesi*, H.M. Matbaası, Ankara 1928.

CHF (Cumhuriyet Halk Fırkası) Millet Mekteplerinin 1 Ocak 1929'dan itibaren eğitim faaliyetlerine başlamasına büyük önem verdi. Yurdun her köşesine bu imkânın iletilmesinde fırkanın büyük bir sorumluluğunun olduğu 25 Aralık 1928 tarihli CHF Katib-i Umumisi ve Erzincan Milletvekili Saffet Ziya imzalı kararda görüldü.³¹ Millet Mektebi yönetim kurulu halkın yeni harflere karşı ilgi ve merakını uyandıracak propaganda heyeti teşkil etmeliydi. Bunlar sinema ve tiyatrolardaki aralarda okuma yazmanın faydalarını belirten propagandalar düzenlemek, kahve, gazino gibi halka açık yerlerde konferanslar vermek, kasaba ve köylerde halkın çoğunlukta olduğu alanlarda konferans vermek, eğitim levhaları asmak, gazete ve dergilerde harfler konusunda yayınlar yapmak, radyolarda bu konularda konuşmalar gerçekleştirmek durumundaydılar.³²

Millet Mektepleri komisyonu, vali başkanlığında açılıştan bir gün önce toplandı. Açılış öncesi hazırlıklar gözden geçirildi. Toplantıda Millet Mekteplerinin açılışı münasebetiyle saat 14'te Taksim meydanında izciler ve diğer mekteplerin talebelerinin toplanarak bando ve tezahüratlar eşliğinde yürüyüş yapmaları kararlaştırıldı. Öğrenciler ellerinde taşıdıkları yeni harf tabelalarla yürüyüşlerini Beyazıt'ta sonlandıracaklardı.³³ Maarif müdürü, mektep öğretmenlerinin açılışa hazır bulunmalarını istedi. Vali Muhittin Bey ise saat 18:00-20:00 arasında İstanbul'da açılan Millet Mekteplerini teftiş edecekti.³⁴

Mekteplerin açılış programı aynı gün gazetelerde yer aldı. Buna göre İstanbul'daki açılışların saatleri birbirinden farklı olmakla birlikte Beykoz'da öğleden önce, diğer yerlerde ise öğleden sonra idi. Açılışa vali başta olmak üzere maarif erkanı, müdür ve öğretmenler tarafından Türk harfleri hakkında konuşmalar yapılacaktı. Ardından harfler marşı ve İstiklal Marşı söylenecek, öğrenciler tarafından gösteriler yapılacaktı. Ayrıca bazı mekteplerdeki bandolar tarafından dinleti düzenlenecekti.³⁵

Millet Mekteplerinin açılacağı gün saat 11:00 itibarıyla halk, ilkokullarda toplanmaya başladı. Saat 14.30'da Vali Muhittin Bey, Taksim Meydanı'nda resmi geçit için toplanmış öğrencileri teftiş etti. Ardından öğrenciler şehir bandosunun mektepler marşı eşliğinde yürüyüşe başladılar. Açılışı 18:00 'da yapılan³⁶ 1.200 Millet Mektebi, 50.875 öğrencisiyle eğitime başladı.³⁷ Vakit gazetesi ilk gün İstanbul'da 1208 mektep açılışının gerçekleştirildiğini, ilk derslere çoğunluğu kadın olmak üzere 45.000 kişinin katıldığını bildirmekteydi.³⁸ Sadece Cağaloğlu'nda tesis edilen 11 dershanede 400 kadın ve 200 erkeğin derse başladığı ifade edilmekteydi. Bu sayının bir hafta içinde 100.000'i aşmasının beklendiğini de aktarmaktaydı.³⁹

Gösterilen hedefe ulaşmak için gazetelerin mekteplere olan ilgi ve alakayı sıklıkla gündeme getirdikleri görüldü. Özellikle Türk kadınının okuma yazma serüvenine daha fazla önem verildi. Milliyet gazetesinde "kadınların hücumu" başlığıyla kadınların mekteplere olan ilgisine yer verildi. Çocukları küçük kadınların eğitiminin ikinci kademe yapılabacağı ve ders

³¹ Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA.), Cumhuriyet Halk Partisi (490.1.0.0.) 1.3/12. 18.10.1929. Yeni harflerle kaleme alınan bu karar metni için bk. Ek1.

³² *Millet Mektepleri Teşkilatı Talimatnamesi.*

³³ "Dün Memleketin Her Köşesinde Millet Mektebi Açıldı", *Hakimiyet-i Milliye*, 2 Ocak 1929, S.2689, s.1.

³⁴ "Millet Mektepleri Bugün Açılıyor", *Vakit*, 1 Ocak 1929, s.3.

³⁵ "Bugün Maarif Bayramı Var", *Cumhuriyet*, 1 Ocak 1929, S.1671, s.1.

³⁶ "Harf Bayramı", *Milliyet*, 2 Ocak 1929, S. 1039, s.1.

³⁷ "Tarihin İlk Kaydettiği İrfan Seferberliği Dün Başladı", *Milliyet*, 2 Ocak 1929, S. 1039, s.1; "Millet Mektepleri Merasimle Açıldı", *Akşam*, 3 Ocak 1929, S.3674, s.1.

³⁸ "Millet Mektepleri Dün Gece Açıldı", *Cumhuriyet*, 2 Ocak 1929, S.1672, s.1.

³⁹ "Millet Mektepleri Açıldı", *Vakit*, 2 Ocak 1929, S.3946, s.1.

esnasında bebekler için hademelerin bulundurulacağı söylenmekteydi. Ayrıca çocukları iki yaşından büyük kadınlar içinde özel dershaneler açılacaktı.⁴⁰ Vakit gazetesi ise “Millet Mekteplerinde kadınlara ders verildi” manşeti altında çocuklu ve hatta yaşı 40’ın üzerindeki kadınların dahi mekteplerde eğitime başladığını bildirmekteydi.⁴¹ Cumhuriyet, Üsküdar’da kadınlar için üç Millet Mektebi açıldığını ve bunlara kadınların ilgisinin yoğun olduğundan bahsetmekteydi. Özellikle kucağı çocuklu kadınların dahi geldiği vurgulanmaktaydı. Kadınlar için pazartesi ve perşembe günleri öğleden sonraları ders verilecekti.⁴²

İstanbul’daki okuma yazma bilmeyenlerin mektepler aracılığıyla bir yıl içinde okur yazar hale gelmelerinin hedeflendiği bu dönemde⁴³ Millet Mekteplerinin açılışı hakkındaki gelişmeler gazetelerin ilk sayfalarında yer almaya devam etti. Okuma yazma seferberliği olarak nitelendirilen 1 Ocak 1929 Türkiye’nin okuma yazma bayramı olarak ilan edildi.⁴⁴ Ayrıca bugünü manşetlerine, “bütün milletin okuma yazma saadetine erişmesinin başlangıcı”, “tarihteki ilk irfan seferberliği” ve “okuma bayramı” olarak taşıdılar.⁴⁵ Türk vatandaşlarının her ferdinin bu seferberliğe katılacağı beklentisi de dile getirilmekteydi.⁴⁶ Maarif Müdürü Haydar Bey, Millet Mekteplerinin açılışını takip eden günlerde basına verdiği demeçte, İstanbul’da açılan mektep sayısının 1300 olduğunu, 2000’e ulaşmasının hedeflendiğini bildirmekteydi. Mevcut dershanelerin halkın ilgisinden dolayı yetersiz kaldığını bu nedenle lise ve diğer okullardaki büyük salonların da derslik olarak temin edileceğini bildirdi.⁴⁷ Çok kısa sürede hedeflenen sayıya ulaşıldı. İstanbul genelinde eğitim veren mektep sayısı 2.197, devam eden kişi sayısının ise 48.453’ü kadın, 39.442’sinin erkek olmak üzere 87.895’e ulaştığı görüldü.⁴⁸ Mektep sayısının her geçen gün artmaya devam ederek, bir aylık süre içinde 2.500’ü geçtiğine ve öğrenci sayısının da bununla doğru orantılı bir şekilde arttığına tesadüf edildi.⁴⁹ Hatta Akşam gazetesi, İstanbul mekteplerine yoğun ilgi nedeniyle kontenjanların açıldığı gün dolduğunu birçok kimsenin ikinci devreye kaldığını bildirmekteydi.⁵⁰

Mekteplere sürekli yeni kayıtların yapılması, talepler karşısında dersliklerin yetersiz gelmesine neden oldu. Bu sebeple Vefa Lisesi, Ticaret Mektebi, Erkek Ameli Hayat Mektebi ve diğer liselerdeki sınıfların açılması düşünüldü. Hatta umumi belediye cemiyetlerinin salonlarından dahi yararlanılması kararlaştırıldı.⁵¹ Diğer taraftan Millet Mektebine devamlılık durumuna önem verilmekteydi. Öğretmenleri tarafından kendilerine bildirilmesine rağmen okula devam etmeyen kimselerin isim listesinin mektep yönetim kuruluna tebliğ edildiği, bunlara hükümetin emirlerine itaatsizlik yaptıkları gerekçesiyle takibat başlatılacağı

⁴⁰ “Kadınların Hücumu-Millet Mekteplerinde okumaya Başladılar”, *Milliyet*, 4 Ocak 1929, S.1041, s.1; “Millet Mektepleri Açıldı”, *Vakit*, 2 Ocak 1929, S.3946, s.1.

⁴¹ “Millet Mekteplerinde Kadınlara Ders Verildi”, *Vakit*, 4 Ocak 1929, S.3948, s.1.

⁴² “Millet Mektepleri Taşıyor”, *Cumhuriyet*, 4 Ocak 1929, S.1674, s.1.

⁴³ “Harf Bayramı”, *Milliyet*, 2 Ocak 1929, S. 1039, s.1.

⁴⁴ “Millet Mektepleri Açılıyor”, *Akşam*, 2 Ocak 1929, S.3673, s.1.

⁴⁵ Bk. “Tarihin İlk Kaydettiği İrfan Seferberliği Dün Başladı”, *Milliyet*, 2 Ocak 1929, S. 1039, s.1; “Millet Mektepleri Bu Akşam Açılıyor”, *Vakit*, 1 Ocak 1929, S.3945, s.1; “Bugün Maarif Bayramı Var”, *Cumhuriyet*, 1 Ocak 1929, S.1671, s.1.

⁴⁶ “Vatandaş! Okuma Yazma Seferberliği Bugün Başlıyor; Büyük Tezahüratla Millet Mektepleri Akşama Açılacaktır”, *Milliyet*, 1 Ocak 1929, S.1038, s.1.

⁴⁷ “1300 Mektep Açıldı”, *Milliyet*, 3 Ocak 1929, S.1040, s.1.

⁴⁸ “2197 Millet Mektebinde 48.453 Kadın 39.442 Erkek Ders Görüyor”, *Cumhuriyet*, 11 Ocak 1929, S.1681, s.1.

⁴⁹ “Millet Mekteplerinde 55.106 Kadın 49.352 Erkek Ders Görüyor”, *Cumhuriyet*, 3 Şubat 1929, S.1704, s.1.

⁵⁰ “Millet Mektepleri Merasimle Açıldı”, *Akşam*, 3 Ocak 1929, S.3674, s.1.

⁵¹ “Dersler 50.000 Kişi Tarafından Takip Ediliyor”, *Milliyet*, 6 Ocak 1929, S.1043, s.1.

duyurulmaktaydı.⁵² Ancak yeni harflerle okuma yazma bildiğini veya aile ferdince eğitileceğini iddia edenlerde sınavlara katılmaları koşuluyla devam zorunluluğu aranmayacaktı.⁵³

Ankara'daki Millet Mekteplerinin açılış töreni İstanbul'un aksine sade bir şekilde gerçekleştirildi. Maarif Vekili Necati Bey'in vefatı nedeniyle her dershanede öğretmenlerin yeni harflerin önemi üzerine konuşmalarından sonra derslere başlandığı görüldü. Ankara'da Millet Mektepleri çatısı altında 150 sınıf açıldı. Bunun 80'i kadınlar 70'i ise erkekler içindi.⁵⁴ Ankara'da açılan Millet Mektepleri arasında Gazi ve İsmet Paşa Mektepleri de bulunmaktaydı. Özellikle bu mekteplere halkın yoğun ilgi gösterdiği görüldü. Hatta sınıfların öğrencileri almadığı bir kısmının bahçelerde beklemek durumunda kaldığı öğrenildi.⁵⁵

Memleketin her köşesinde tesis edilen mekteplerin ve öğrencilerin sayısı gazete sütunlarında yer buldu. İstanbul basınının daha genel paylaştığı havadislere göre, Gelibolu'da ilk etapta mekteplere kayıt yaptıran öğrenci sayısı 900'dü. Denizli, Muğla, Konya, İnegöl, Adana, Kastamonu, Kırşehir, Samsun, Bolu, Giresun, Çankırı ve Gaziantep gibi bazı şehirler içinse sayı verilmeksizin sadece mekteplerin açıldığı duyurulmaktaydı. İzmir'de 700, İnegöl'de 300 millet mektebinin açıldığı bilgisi verilmekteydi.⁵⁶ Hakimiyet-i Milliye gazetesi Anadolu'da açılan mektepler hakkında daha fazla ayrıntı paylaşmaktaydı. Buna göre Sinop'ta 67 mektebe 1074 kişinin kayıt yaptırdığı bildirilmekteydi.⁵⁷ Ayrıca Konya'da, Bergama'da, Bayındır'da, Kastamonu'da, Bolu'da, İzmir'de, Edirne'de, Çankırı'da, Kırşehir'de, Adana'da, Giresun'da, Samsun'da, Kalecik'te, Gelibolu'da, Denizli'de, Gerede'de, İnegöl'de Millet Mekteplerinin açılış törenine katılan kimseler, yapılan konuşmalar, mektep ve kayıt yaptıran sayısı gibi pek çok malumat verildi.⁵⁸

En önemli hedefinin ümmiliği ortadan kaldırmak olduğu bildirilen Millet Mekteplerinde,⁵⁹ ilkökul öğretmenleri eğitim verecekti. Yetersiz gelmesi durumundaysa diğer öğretmenlerden de istifade edilecekti. Okullarda bir kişi en fazla dört en az iki ay eğitim alacaktı. 16-40 yaş arasındaki vatandaşların Millet Mekteplerine kayıt yaptırmaları zorunluydu. Ancak bu yaş aralığının dışındaki insanların da herhangi bir mecburiyetleri olmadığı halde, mektebe yoğun ilgi gösterdikleri gazeteler aracılığıyla duyurulmaktaydı.⁶⁰ Böylece mekteplerin kapısının her yaştan insana açık olduğu vurgulanarak, katılımın artırılması hedeflendi. Erkeklerin ders saatleri genellikle işlerini aksatmayacak şekilde ilk devre 19:00-20:00, ikinci devre 20:00-21:00 olacak şekilde akşam saatlerine koyuldu. Kadınların eğitimleri ise gündüz 13:30-16:00 arasındaydı.⁶¹

Eğitimin kış mevsimine denk gelmesi, İstanbul'da kar ve don olaylarının sık yaşanması şartları zorladı. B grubu eğitimlerini iki ayda tamamlanması gerekirken, mevsim şartları

⁵² "Millet Mekteplerinde İmtihan", *Milliyet*, 26 Şubat 1929, S.1094, s.1.

⁵³ *Millet Mektepleri Teşkilatı Talimatnamesi*.

⁵⁴ "Dün Memleketin Her Köşesinde Millet Mektebi Açıldı", *Hakimiyet-i Milliye*, 2 Ocak 1929, S.2689, s.1; "Millet Mektepleri", *Cumhuriyet*, 3 Ocak 1929, S. 1673, s.1.

⁵⁵ "Bütün Millet Talebe Olduktan Sonra", *Cumhuriyet*, 4 Ocak 1929, S.2691, s.1.

⁵⁶ "Her Tarafıta Millet Mektepleri Açılmıştır", *Milliyet*, 3 Ocak 1929, S.1040, s.6.

⁵⁷ "Dün Memleketin Her Köşesinde Millet Mektebi Açıldı", *Hakimiyet-i Milliye*, 2 Ocak 1929, S.2689, s.1.

⁵⁸ "Türkiye'de Millet Mektepleri Açıldı", *Hakimiyet-i Milliye*, 3 Ocak 1929, S.2690, s.3.

⁵⁹ "Millet Mektepleri", *Milliyet*, 1 Ocak 1929, S.1038, s.2.

⁶⁰ "Vatandaş! Okuma Yazma Seferberliği Bugün Başlıyor; Büyük Tezahüratla Millet Mektepleri Akşama Açılacaktır", *Milliyet*, 1 Ocak 1929, S.1038, s.1.

⁶¹ "Harf Bayramı", *Milliyet*, 2 Ocak 1929, S. 1039, s.1.

nedeniyle mektepler eğitime zaman zaman ara vermek durumunda kaldı.⁶² Öbür taraftan katılıma her şeyden çok önem verilmesinden dolayı eğitimin aksamaması için vilayet meclisi mekteplere odun alınmasını kararlaştırdı.⁶³ Zira Millet Mekteplerinin bütçesinde 150.000 lirası öğretmen maaşlarına, 12.000 lirası hizmetli maaşlarına, 80.000 lirası ise çeşitli masraflara ayrıldığı zaman ısınmaya verecek para bulunmamaktaydı.⁶⁴

B kategorisinde eğitim gören öğrencilerin eğitim süresinin dolmasıyla yapılacak sınavlar gazetelerin gündeminde yer almaya başladı. Sınava tabi kişilerin başarılı sayılması için 20 satır yazı yazması ve belirli parçaları okuması gerekiyordu.⁶⁵ Bir taraftan sınavların tarihi, saati ve yerleri hakkında haberler yapılırken diğer taraftan da sınavlar hakkında temel bilgiler paylaşılmaktaydı. Buna göre yeni harflerle okuma yazma bilenlerin sınavlara girmek koşuluyla mekteplere devam zorunluluğu yoktu. Bu şekilde mekteplere başvuruda bulunanların sayısı ise 25.000'den fazlaydı.⁶⁶ Öyle ki, yalnızca Beyoğlu dokuzuncu mektebinde 300'ün üzerinde kişi sınava girmek için müracaat etti. Bu kişilerin sınavları pazartesi ve perşembe günleri öğleden sonraları yapılacaktı.⁶⁷

Sınavda başarılı olanların 15 kuruşluk iki pul ve kimlikleriyle başvurularını durumunda diplomaları verilecekti. İlk etaptaki sınava halk dershaneleri de dahil edildi. Buna göre İstanbul'da 9.000 kadın, 11.000 erkek sınavı geçerek toplamda 20.000 kişi diploma almaya hak kazandı.⁶⁸ Diplomaların vilayet matbaalarında basılması kararlaştırıldı. Millet Mekteplerinden mezuniyet belgesi olmayanlara 1931 yılı itibarıyla resmi veya özel hiçbir kuruluştaki iş verilmeyeceği uyarısı yapılarak mekteplere katılımın bir anlamda zorunlu olduğu ifade edilmekteydi.⁶⁹ B kategorisi için 2 Mart'ta başlayan sınavların 10 Mart'ta bitirilmesi planlanmaktaydı.⁷⁰ A kategorisinde eğitim alan kimselerin sınavlarının ise mayıs ayına denk geldiği ve ilk gruba nazaran çok ayrıntının paylaşılmadığı, sınav neticelerinin gayet memnuniyet verici olduğu bilgisi gazetelere verildi.⁷¹ Sınavlarda başarısız olanlar veya derslere katılmadığı için devamsızlığı bulunanlar da yeni devrede eğitimlere katılmak durumundaydı.⁷² Bundan sonraki süreç yeni öğrenci kaydıyla devam edecek ve bir yıl içinde İstanbul'un nüfusunda yaşlılar dışında okuma yazma bilmeyen kimsenin kalmaması hedeflenmekteydi.⁷³

Millet Mektepleri açılışından itibaren 10 aylık sürede 800.000 insanın yeni harflerle okur yazar hale gelmesine katkı sağladı. 1 Kasım 1929 itibarıyla yurdun her köşesinde mektepler yeniden eğitime başladı. İkdam gazetesi bu eğitim sürecinde en az 1.000.000 insanın cahillikten kurtarılacağı beklentisini dile getirirken, bekçiler de sokak sokak gezerek, katılımı artırmak

⁶² "Millet Mektepleri", *Vakit*, 24 Şubat 1929, S.4001, s.1; "Millet Mektepleri", *Akşam*, 14 Şubat 1929, S.3716, s.1.

⁶³ "Vilayet Meclisi", *Milliyet*, 11 Şubat 1929, S.1079, s.1.

⁶⁴ "Millet Mektepleri Bütçesi", *Milliyet*, 26 Şubat 1929, S.1094, s.1.

⁶⁵ "Millet Mekteplerinde İmtihan", *Milliyet*, 26 Şubat 1929, S.1094, s.1; "Millet Mekteplerinde Dün Akşam İmtihanolara Başlandı", *Cumhuriyet*, 3 Mart 1929, S.1732, s.1.

⁶⁶ "Millet Mektepleri İmtihan Yerleri", *Vakit*, 8 Ocak 1929, S.1045, s.1.

⁶⁷ "Yeni Harflerden Şahadetname Veriliyor", *Cumhuriyet*, 26 Şubat 1929, S.1727, s.1.

⁶⁸ "Millet Mekteplerinde İmtihan", *Milliyet*, 26 Şubat 1929, S.1094, s.1.

⁶⁹ "Millet Mektepleri Bugün Açılıyor", *Vakit*, 1 Ocak 1929, s.1.

⁷⁰ "Millet Mektepleri", *Milliyet*, 3 Mart 1929, S.1099, s.2.

⁷¹ "Millet Mekteplerinde", *Vakit*, 3 Mayıs 1929, S.4067, s.1.

⁷² "Millet Mektepleri", *Milliyet*, 3 Mart 1929, S.1099, s.2.

⁷³ "Millet Mekteplerinde İmtihan", *Milliyet*, 26 Şubat 1929, S.1094, s.1.

maksadıyla halka mekteplerin açılışını duyurdu.⁷⁴ Vakit gazetesi ise mekteplerin, ikinci yılında bir aylık hazırlık aşamasının sonucunda, ülkenin şehir, kasaba ve köylerinde umumi okuma faaliyetlerine başlayarak bir halk dershanesi vasfını yerine getireceğini yazmaktaydı. İlk dönem mektep uygulamasının ne oranda amaca ulaştığı bilinmemekle birlikte, buradaki yegâne gayenin cahillikle mücadele olduğu bir kez daha vurgulanmaktaydı. Ayrıca mektepler konusundaki gelişmelerin sanki ilk kez uygulanıyormuşçasına ayrıntı verilmesi, ilk dönemden hiç bahsedilmemesi zaman karmaşasına yol açmaktadır.⁷⁵ Bu süreçte Millet Mektepleriyle başlatılan halkı eğitime süreci, insanların eğitime daha kolay ulaşmasını sağlamak maksadıyla, halk odalarıyla hayatın geneline yayılmaya çalışıldı. Halk odaları içinde masa, sandalyeleri ve uygun yayınları bulunan okuma odalarıyla, halka kendini geliştirme olanağı sunmaktaydı. Millet Mektepleri talimatnamesinde CHF ve Türk Ocaklarına yardımcı olma görevi verilmesinden hareketle CHF, mahalle ocaklarına ve ihtiyar heyetlerine dahil bölgelerdeki 16-45 yaş aralığındaki kimseleri tespit ederek isimlerin ilgili okul müdürlüklerine gönderilmesini yerine getirecekti. Ayrıca mektepler için gerekli malzemelerin teminini de sağlayacaktı.⁷⁶

Mektepler ikinci yılında eğitimde yine A kurslarında hiç okuma yazma bilemeyenlere eğitim verecekken, B'de Millet Mektebinden diploma almış kimseler bulunacaktı. Bu kez her iki kategoride de eğitim süresinin dört ay olmasına karar verildi.⁷⁷ Belli ki ilk dönem B'deki kimselere tanınan iki aylık süreden yeterli verim alınamadı. B kurslarındaki kimselere yurt bilgisinde tarih ve coğrafya ile ilgili önemli konular, Türk tarihi ve Türkiye Cumhuriyeti'nin dünya içindeki vaziyeti ile inkılâplar, sağlık bilgisinde insan vücudu ve temel sağlık kaideleri, matematikte dört hesap ve kesirler ile kıraat dersleri gösterilecekti.⁷⁸ Böylece ilk dönem Millet Mekteplerinden başarılı olarak diploma almaya hak kazanan kimselere ilkokul denkliliğini sağlayacak yeni bir eğitim süreci başlatıldı. Ayrıca insanların halk dersanelerinde mesleki, sanat, dil ve fen alanlarında eğitim alabilmeleri için öncelikle Millet Mekteplerinden mezun olmaları zorunlu tutuldu.⁷⁹

İkinci yıl değişen sadece kursların içeriği veya süresi değildi. İlk yıl mekteplerine gelemeyenlerin isim ve adres bilgileri polise verilerek polisin yaptığı uyarıyı göze almayanların cezalandırılacağı kararı duyurulmaktaydı. Ancak gazetelerin bu minvalde yapılan bir cezalandırmadan bahsetmediği görüldü.⁸⁰ İkinci yıl ise bu durumun devam etmeyenlere 5 liradan 60 liraya kadar para cezası uygulanması şeklinde netleştiğine tesadüf edildi.⁸¹

Gazeteler Millet Mektepleri uygulamasında yalnızca bu konudaki gelişmeleri paylaşmakla kalmadı. Aynı zamanda mekteplerde okuma yazma öğrenmeye çalışan vatandaşların yeni alfabeyi öğrenmelerini ve harflerin akılda kalmasını kolaylaştıracak yöntemleri sundukları tespit edildi. Mesela Milliyet gazetesi dördüncü sayfasını halka ayırdığını duyurdu. Söz konusu sayfada günün olaylarından, fıkralara, hikayelere ve şiirlere

⁷⁴ "Millet Mektepleri Açıldı", *İkdam*, 2 Kasım 1929, S.11243, s.1.

⁷⁵ "Bu Akşam Millet Mektepleri Açılıyor", *Vakit*, 1 Kasım 1929, S.4242, s.1.

⁷⁶ "Bu Akşam Millet Mektepleri Açılıyor", *Vakit*, 1 Kasım 1929, S.4242, s.2.

⁷⁷ "Millet Mektepleri Açıldı", *İkdam*, 2 Kasım 1929, S.11243, s.1.

⁷⁸ "Bu Akşam Millet Mektepleri Açılıyor", *Vakit*, 1 Kasım 1929, S.4242, s.2.

⁷⁹ Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA.), Millî Eğitim Bakanlığı (Genel), 2.11/5, 24.11.1928.

⁸⁰ "Ceza Var", *Milliyet*, 21 Mart 1929, S.1115, s.1.

⁸¹ "Millet Mektepleri Açıldı", *İkdam*, 2 Kasım 1929, S.11243, s.1.

kadar çeşitli metinlerin sunulacağı böylece memur, köylü, şehirli herkesin burada birleştirileceği dile getirilmekteydi. Yine bu sayfada alfabenin harfleriyle ilgili ata sözlerine yer verilerek kültürel alanda etkileşim sağlanmaktaydı.⁸² Aynı gazete Millet Mektepleri için Millet Ansiklopedisi adı altında her gün alfabenin bir iki harfini resimlerle kavramlaştırdı. Mesela c harfi kedinin kuyruğundaki kıvrıma, m harfi ise üç gözlü kemere benzetildi.⁸³ Ebetteki bu uygulama tek bir gazeteyle sınırlı kalmadı. Vakit gazetesinde de benzer yöntemlere rastlandı.⁸⁴ Cumhuriyet gazetesi ise mektebe giden kimselere özel okuma sütunu ayırdığını duyurmaktaydı.⁸⁵ Ayrıca eğitim alacaklar için özel resimli ve adına “millet alfabesi” denilen kitapçıkların tanıtımı gazeteler aracılığıyla yapılmaktaydı.⁸⁶ Özetle dönem basını tüm bu uygulamalarla, Millet Mekteplerinin üstlendiği misyona benzeyen ve bunu destekleyen bir tutum sergiledi.⁸⁷

Millet Mektepleri sürecinde basının bir başka katkısı ise Milliyet gazetesinin yeni alfabeyle okuma yazma öğrenen kimseleri ödüllendirmek ve mekteplerin yeni kayıt sürecinde talepleri artırmak amacıyla bir yarışma başlatması oldu. Yarışmanın amacı okuma yazma meselesine dair bir fikir edinmek ve kalem kâğıt noktasında tecrübe kazanılmasını sağlamaktı. Ayrıca yarışmaya girecek mekteplilerin Türk olması şartı vurgulanarak eğitim alanında uygulanan milli politikaya dikkat çekildi. Yarışma haftalık düzenlenecek olup, gazetede haftanın en iyi haberini 200 kelimelik yazan birinciye 10, ikinciye 6 ve üçüncüye 2 TL ödül verilmesi kararlaştırıldı.⁸⁸ Vakit gazetesi ise ilk okuma yazmayı öğrenen kimselerin isimlerini yayımlayarak bunlara hediye verileceğini duyurmaktaydı. Bu kimselerin ortak noktası ise hepsinin eski alfabeyle okuma yazma bilen memur kesiminden olmasıydı.⁸⁹

Sonuç olarak 1929 yılında Millet Mektepleri kapsamında açılan 20.000 fazla dershaneye 1.000.000’un üzerinde kişi kaydoldu. Başarı oranının aynı şekilde yüksek olduğunu söylemek mümkün değildi. Ertesi yıl hem derslane hem de öğrenci sayısında yarı yarıya bir düşüş söz konusuydu. Dört yıl sonunda eğitime devam eden derslane sayısı, başlangıca göre dörtte bir oranına indi. Millet Mektepleri uygulaması Cumhuriyet’in ilanının onuncu yıl dönümünde sona erdi.⁹⁰ 1933 yılına kadar olan süre zarfında 3.000.000 insanın okuma yazma öğrenmesine hizmet eden Millet Mektepleri⁹¹ meselesine gazetelerin yaklaşımının da aynı seyri izlediği gözlemlendi. İlk yıl bu uygulamaya dair haberlere manşetler ve birkaç sayfa ayrıldığı görülürken ilerleyen zamanda haberlerin azaldığı tespit edildi.

Sonuç

Cumhuriyet’in ilk yıllarındaki milliyetçilik politikasının eğitim alanındaki yansıması olan Millet Mektepleri uygulamasının Türk basının perspektifinden yansıtılmaya gayret edildiği bu çalışmada, İstanbul gazetelerinin çoğunlukta olması ağırlıklı olarak İstanbul’daki

⁸² “Milliyetin Halka Mahsus Sahifesi”, *Milliyet*, 1 Ocak 1929, S.1038, s.4.

⁸³ “Millet Mektepleri İçin Millet Ansiklopedisi”, *Milliyet*, 4 Ocak 1929, S.10401, s.6.

⁸⁴ *Vakit*, 4 Ocak 1929, S.3948, s.5.

⁸⁵ “Millet Mektepleri Müdavimlerine Mahsus Kıraat Sütunları”, *Cumhuriyet*, 3 Ocak 1929, S.1673, s.1.

⁸⁶ “Millet Mektepleri Halk Dershanelerine Mahsus Resimli Millet Alfabesi”, *Milliyet*, 1 Ocak 1929, S.1038, s.3; “Millet Alfabesi”, *Vakit*, 1 Ocak 1929, S.3945, s.6; “Millet Mektepleri Alfabesi”, *Vakit*, 6 Ocak 1929, S.3950, s.5.

⁸⁷ Ekrem Saltık, “Harf İnkılabı’nın Kocaeli Basınına Yansımaları”, *Çoban Mustafa Paşa ve Kocaeli Tarihi-Kültürü Sempozyumu IV*, Kocaeli 2018, s.1220.

⁸⁸ “Mektepliler İçin Müsabaka Açıyoruz”, *Milliyet*, 28 Mart 1929, S.1122, s.1.

⁸⁹ “Türk Harfler ile İlk Yazıyı Öğrenenler”, *Vakit*, 4 Ocak 1929, S.3948, s.5.

⁹⁰ Koçak, *a.g.e.*, s.159.

⁹¹ Bilâl N. Şimşir, “Harf Devrimi”, *Atatürk Ansiklopedisi*, <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/harf-devrimi/>, s.2, (Erişim Tarihi: 11.09.2024)

mektepler hakkında bilgi edinilmesini sağladı. Çünkü bu gazetelerin İstanbul'daki Millet Mektepleri konusundaki her aşamayı sayfalarına taşırlarken, yurt bütünündeki gelişmelere yok denecek kadar az yer verdikleri tespit edildi. Bu sebeple başta Ankara olmak üzere Anadolu'daki Millet Mektepleri noktasındaki malumatlar Hakimiyet-i Milliye gazetesiyle sınırlı kaldı. Ayrıca gazetelerdeki haberlerin büyük çoğunlukla sabit Millet Mektepleriyle ilgili olduğu, gezici veya özel mektepler konusundaki malumatların oldukça sınırlı olduğu görüldü.

Millet Mektepleri uygulamasında gazetelerin öncü bir misyon üstlenmesi iktidarın yaptırımının bir sonucu olsa da aslında, Harf İnkılâbı neticesinde düşen tirajlarının tekrardan yükseltilmesini temin etmek maksadıyla okuryazarlık oranının artması arzularının da bir sonucuydu. Bir diğer ifadeyle gazetelere okur kitlesinin yetiştirilmesi anlamında Millet Mektepleri önemli rol oynamaktaydı. Öbür taraftan gazeteler üzerine uygulanan sansür ve hukuki yaptırımlar neticesinde muhalif kesimin söylemlerinin önüne geçildi. Millet Mektepleri Talimatnamesi'nde de belirtildiği üzere gazetelerin mekteplerin sürecine destek olması zorunluydu. Böylece Millet Mektepleri konusunda gazetelerdeki haberlerde aynı anlayışın sergilendiği görüldü. Dolayısıyla mekteplerin uygulaması konusunda eleştirel bir yaklaşım ve olumsuz bir haber görmek mümkün değildi.

Gazetelerin Millet Mekteplerinde eğitim alan halka rol model olmayı görev edindiği süreçte, yazılan haberlerde birçok yazım hatasının bulunduğu görüldü. Geçiş sürecinin çok kısa tutulması nedeniyle gazetelerin dizgisini yapan kimselerin dahi yeni harfleri henüz tam anlamıyla doğru kullanılamaya muktedir olmadığı anlaşıldı.

Gazete haberlerinde, Millet Mekteplerine kadınların ilgisi konusuna özellikle dikkat edildiği anlaşıldı. Mektepler hakkında verilen haberlere kadınların bulunduğu mektep resimleri koyulurken, özellikle kılık kıyafetleri modern tarzda olanların tercih edilmesi inkılâplara hizmet bilincinin bir göstergesiydi. Diğer taraftan mekteplere devam eden kadın sayısının erkeklerden fazla olduğu mesajı verilmekteydi. Ancak bu durum aslında savaşın neticesinde erkek nüfusunun kadın nüfusuna oranla daha az olmasından kaynaklanmaktaydı.

KAYNAKLAR

Arşiv

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA.), Millî Eğitim Bakanlığı (Genel), 114.553/18, 11.11.1928.

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA.), Millî Eğitim Bakanlığı (Genel), 2.11/5, 24.11.1928.

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA.), Cumhuriyet Halk Partisi (490.1.0.0.) 1.3/12. 18.10.1929

Kitaplar

ACUN, Fatma, "Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Eğitimin Hedefi", *Eğitim-Atatürk Özel Sayısı*, Ekim- Kasım 2006, s.278-32.

AHMAD, Feroz, *Modern Türkiye'nin Oluşumu*, Kaynak Yayınları, 7.Basım, İstanbul 2008.

AYDEMİR, Şevket Süreyya, *Tek Adam*, Remzi Kitabevi, 43. Basım, İstanbul 2023.

KABACALI, Alpay, *Başlangıcından Günümüze Türkiye'de Matbaa Basın ve Yayın*, Literatür Yayıncılık, İstanbul 2000.

- KABACALI, Alpay, *Türk Basınında Demokrasi*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1994.
- KEYDER, Çağlar, *Türkiye’de Devlet ve Sınıflar*, İletişim Yayınları, 19.Baskı, İstanbul,2014.
- KOÇAK, Cemil, *Tek Parti*, Timaş Yayınları, İstanbul 2016.
- KOLOĞLU, Orhan, *Osmanlı’dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi*, Pozitif Yayınları, İstanbul 2018.
- Millet Mektepleri Teşkilatı Talimatnamesi*, H.M. Matbaası, Ankara 1928.
- ÖZGEN, Murat, *Gazetecinin Etik Kimliği*, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Yayını, Ankara 1998.
- ŞAPOLYO, Enver Behnan, *Türk Gazetecilik Tarihi ve Her Yönü ile Basın*, Güven Matbaası, Ankara 1971.
- TOPUZ, Hıfzı, *II. Mahmut’tan Holdinglere Türk Basın Tarihi*, Remzi Kitabevi, 8.Basım, İstanbul 2003.
- TUNÇAY, Mete, *Türkiye Cumhuriyet’inde Tek-Parti Yönetimi’nin Kurulması (1923-1931)*, Yurt Yayınları, Ankara 1981.
- ZÜRCHER, Erik Jan, *Modernleşen Türkiye’nin Tarihi*, İletişim Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 2019.

Sürelî Yayınlar

- Resmî Gazete*, 24 Teşrinisani 1928 [24 Kasım 1928], S.1048, s.2.
- “Millet Mektepleri Açılıyor”, *Akşam*, 2 Ocak 1929, S.3673, s.1.
- “Millet Mektepleri Merasimle Açıldı”, *Akşam*, 3 Ocak 1929, S.3674, s.1.
- “Millet Mektepleri”, *Akşam*, 14 Şubat 1929, S.3716, s.1.
- “Bugün Maarif Bayramı Var”, *Cumhuriyet*, 1 Ocak 1929, S.1671, s.1.
- “Millet Mektepleri Dün Gece Açıldı”, *Cumhuriyet*, 2 Ocak 1929, S.1672, s.1.
- “Millet Mektepleri”, *Cumhuriyet*, 3 Ocak 1929, S. 1673, s.1.
- “Millet Mektepleri Müdavimlerine Mahsus Kıraat Sütunları”, *Cumhuriyet*, 3 Ocak 1929, S.1673, s.1.
- “Millet Mektepleri Taşıyor”, *Cumhuriyet*, 4 Ocak 1929, S.1674, s.1.
- “Bütün Millet Talebe Olduktan Sonra”, *Cumhuriyet*, 4 Ocak 1929, S.2691, s.1.
- “2197 Millet Mektebinde 48.453 kadın 39.442 Erkek Ders Görüyor”, *Cumhuriyet*, 11 Ocak 1929, S.1681, s.1.
- “Millet Mekteplerinde 55.106 Kadın 49.352 Erkek Ders Görüyor”, *Cumhuriyet*, 3 Şubat 1929, S.1704, s.1.
- “Yeni Harflerden Şahadetname Veriliyor”, *Cumhuriyet*, 26 Şubat 1929, S.1727, s.1.
- “Millet Mekteplerinde Dün Akşam İmtihanlara Başlandı”, *Cumhuriyet*, 3 Mart 1929, S.1732, s.1.
- “Dün Memleketin Her Köşesinde Millet Mektebi Açıldı”, *Hakimiyet-i Milliye*, 2 Ocak 1929, S.2689, s.1.
- “Türkiye’de Millet Mektepleri Açıldı”, *Hakimiyet-i Milliye*, 3 Ocak 1929, S.2690, s.3.
- “Millet Mektepleri Açıldı”, *İkdam*, 2 Kasım 1929, S.11243, s.1.
- Ahmet Cevdet, “Yine Latin Harflerine Dair”, *İkdam*, 21 Mart 1926, S.10396, s.1.
- “Vatandaş! Okuma Yazma Seferberliği Bugün Başlıyor; Büyük Tezahüratla Millet Mektepleri Akşama Açılacaktır”, *Milliyet*, 1 Ocak 1929, S.1038, s.1.
- “Millet Mektepleri”, *Milliyet*, 1 Ocak 1929, S.1038, s.2.
- “Milliyetin Halka Mahsus Sahifesi”, *Milliyet*, 1 Ocak 1929, S.1038, s.4.
- “Millet Mektepleri Halk Dershanelerine Mahsus Resimli Millet Alfabeti”, *Milliyet*, 1 Ocak 1929, S.1038, s.3.
- “Harf Bayramı”, *Milliyet*, 2 Ocak 1929, S. 1039, s.1.
- “Tarihin İlk Kaydettiği İrfan Seferberliği Dün Başladı”, *Milliyet*, 2 Ocak 1929, S. 1039, s.1.

- “1300 Mektep Açıldı”, *Milliyet*, 3 Ocak 1929, S.1040, s.1.
- “Her Tarafda Millet Mektepleri Açılmıştır”, *Milliyet*, 3 Ocak 1929, S.1040, s.6.
- “Kadınların Hücumu-Millet Mekteplerinde Okumaya Başladılar”, *Milliyet*, 4 Ocak 1929, S.1041, s.1.
- “Millet Mektepleri İçin Millet Ansiklopedisi”, *Milliyet*, 4 Ocak 1929, S.10401, s.6.
- “Dersler 50.000 Kişi Tarafından Takip Ediliyor”, *Milliyet*, 6 Ocak 1929, S.1043, s.1.
- “İstanbul ve Taşrada Mahkemeye Verilen Gazeteciler”, *Milliyet*, 11 Şubat 1929, S.1079, s.1.
- “Vilayet Meclisi”, *Milliyet*, 11 Şubat 1929, S.1079, s.1.
- “Millet Mekteplerinde İmtihan”, *Milliyet*, 26 Şubat 1929, S.1094, s.1.
- “Millet Mektepleri Bütçesi”, *Milliyet*, 26 Şubat 1929, S.1094, s.1.
- “Millet Mektepleri”, *Milliyet*, 3 Mart 1929, S.1099, s.2.
- “Ceza Var”, *Milliyet*, 21 Mart 1929, S.1115, s.1.
- “Mektepliler İçin Müsabaka Açıyoruz”, *Milliyet*, 28 Mart 1929, S.1122, s.1.
- “Millet Mektepleri Bugün Açılıyor”, *Vakit*, 1 Ocak 1929, s.3.
- “Millet Alfabetesi”, *Vakit*, 1 Ocak 1929, S.3945, s.6
- “Millet Mektepleri Açıldı”, *Vakit*, 2 Ocak 1929, S.3946, s.1.
- “Millet Mekteplerinde Kadınlara Ders Verildi”, *Vakit*, 4 Ocak 1929, S.3948, s.1.
- “Türk Harfler ile İlk Yazıyı Öğrenenler”, *Vakit*, 4 Ocak 1929, S.3948, s.5.
- “Millet Mektepleri Alfabetesi”, *Vakit*, 6 Ocak 1929, S.3950, s.5.
- “Millet Mektepleri İmtihan Yerleri”, *Vakit*, 8 Ocak 1929, S.1045, s.1.
- “Millet Mektepleri”, *Vakit*, 24 Şubat 1929, S.4001, s.1.
- “Millet Mekteplerinde”, *Vakit*, 3 Mayıs 1929, S.4067, s.1.
- “Bu Akşam Millet Mektepleri Açılıyor”, *Vakit*, 1 Kasım 1929, S.4242, s.1.

Makale/Kitap Bölümü/Ansiklopedi Maddesi

ALBAYRAK, Mustafa, “Millet mekteplerinin Yapısı ve Çalışmaları”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C.10, S.29, s.471-482.

ALBAYRAK, Mustafa, “Millet Mektepleri”, *Atatürk Ansiklopedisi*, <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/millet-mektepleri/?pdf=3485>, (Erişim Tarihi: 09.09.2024)

GÜZ, Nurettin, “Harf İnkılâbı ve Basına Etkileri”, *G.Ü. Basın-Yayın Yüksekokulu Dergisi*, 1988/1989, S.10. s.1-24.

SALTIK, Ekrem, “Harf İnkılâbı’nın Kocaeli Basınına Yansımaları”, *Çoban Mustafa Paşa ve Kocaeli Tarihi-Kültürü Sempozyumu IV*, Kocaeli 2018, s.1211-1233.

ŞİMŞİR, Bilâl N., “Harf Devrimi”, *Atatürk Ansiklopedisi*, <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/harf-devrimi/>, (Erişim Tarihi: 11.09.2024)

EKLER

Ek 1: Mustafa Kemal Paşa'nın Millet Mekteplerinde Başöğretmenlik Yaptığını ve Halkın İlgisini Konu Alan Haber

Hakimiyeti Milliye

ANKARA, CUMA 4 KANUNUSANI 1929

BÜTÜN MİLLET TALEBE OLUKTAN SONRA

Dersaneler tamamile doldu, bir çok Talebeler Bahçelerde beklediler

Ankaramda Millet mektepleri levkale alkale u yundimur. Maarif müduru Rahmi Beyin dün günün alu r'e bu k yar ha ricindekiler de mekteplere hü cum etmekte. Der sanelerin mu kayyaz olan lara talah e dilmesi mü nabelede son ralan mü r' cast eden ba lamseler, mekteplerin bah çelerinde bek lemekte ve dersin bitiminde kullu leri için de ders verilmesi haklarında ısrar etmektedirler. Bilhassa Çarşamba Mektepleri ile İsmet Paşa mektebinde va k olan tale cum şayan dıkları be şikâttedir. Bu vasiye karşısında şun kili mektep leri hake ve niden bekli yur dersane çokak zım ret bası ol muşur. Bu gün termin eği İsmet Hanıyri hıptesinde sını f'ın münabele raplanma teminü edil mektedir.

Marifinde
Mardin, 2 (A.A.) — Marifin merkezinde 30 Millet mektebi kışın açılması ve okutma başlanmıştır. Bu mübadelelik derin bir sürur ve heyecan için edir. Mühalaka da 30 millet mektebi marifine kışın açılmıştır.

Sibirya
Sibirya, 2 (A.A.) — Sibirya halkın derin ve heyecanlı arzusunda fakülteleş tirilmesi 27. Millet mektebi kışın açılmıştır.

Biletime
Biletime, 2 (A.A.) — Bugün Biletime Millet mekteplerinin açılışına marifetisi fakülte teşkilatına ve vatanına. Yeni yarımları pek az bir zamanda marifetisi diki güven halk için ve ulusalı derinlere devam etmektedir. Yeni fakülte mekteplere bittirilen bay mu allim, ruhu Gayriye halkın minnet ve şükran için şahidli avılmıştır.

İstanbul'da
İstanbul'da (A.A.) — Millet mekteplerinin açılışına marifetisi fakülteleş tirilmesi 27. Millet mektebi kışın açılmıştır.

İstanbul'da
İstanbul'da (A.A.) — Millet mekteplerinin açılışına marifetisi fakülteleş tirilmesi 27. Millet mektebi kışın açılmıştır.

MİLLET MEKTEPLERİNİN BAŞMUALİMİ BÜYÜK GAZİ LİTVUOFF'UN NOTASI ETRAFINDA

Moskova matbuatı Litvinoff'un nota ve protokolunu nesretti

PROTOKOLUN TAZAMMUNU ETTİĞİ MANA

Moskova, 2 (A.A.) — Matbuat Litvinoff tarafından Patek verilen notanın ve protokol projeksiyon metnini nesretmektedir. Notada daha 27 ağustos 1926 da Sovyet

M. Litvinoff

Rusyan Varşova sefiri detâlele bir âmenî tevâzu mukavvelosinin projeksiyon tevdi ettiği barlanılmakta ve bu teşebbüs Rusyanın takip ettiği harici siyasetin bir ilâdesi olmak üzere evcele iki devlet arasında açılmış olan müzakeratın bir neticesini teşkil eyleydiği ilâve edilmektedir. Nonda deniliyor ki "Sovyet Rusya tarafından mes ele nite ve hâzini netice ve tualı hususunda şükran ve itidâf beyânetlere râğ men herkeç cenevârleri işbu mukavvelosini akit için devâre eden mü bârettedir."

17

Telefon
Basmoharrir 1063, Tahzir heyeti 1062
Mare Müdürü 1064
Telgraf: Ankara Hakimiyet
Adresi: Ankara, Çankırı Caddesi

Her sayfa 5 kuruş

MAARİF VEKÂLETİNDE

Bir Muallim Heyeti pek mühim bir Eser hazırlamaya başladı

Orta tabiiye bolumları için deral sını bulmuş gendine Maarif Vekâlet Talim ve Terbiye dairesine bir (gale memore - Mahira) esas düşüncü ve bunan inamı için bir h teşkil edilmiştir. İstambul ve İzmir dâve edilen on yedi muallim ile Ankara'dan istihak edecek on dört zâtan müvakkil olan bu komisyon her ders zümresi için ayrıca komiteler teşkil edilmiştir.

Necati Beyin ölümü bütün memlekette büyük acı uyandırdı

B. M. M. Reis Kâim ve Hazretleri âzâdki teşekkümüne göndermişlerdir.

"Vatanı kıymetli evlâd Necati Beyin vefatından dolayı tahriir ve şifâhî tarzıyla belânet zevatı ayrı ayrı teşekkülcerim arz ederim."

Merhumun ailesinin teşekkülü

Maarif Vekâletinden gönderilmiştir.

"Çok kıymetli ve münevver dimağın kaybettiler mütmedin Maarif Vekâleti âlâsinin derin teessiri her tarafın âldığı taziyetmelere ayrı ayrı cevap veremeye mani olmaktadır. Bu samimî ve har âlkâdan mütevellit teşekkülcerim nesir ve tebliğini rica ederim cümlem."

İnebolu, 2 (A.A.) — Maarif Vekâleti Necati beyin ölümü haberi İnebolu muza matemlerinde birakılmıştır.

Soma, 2 (A.A.) — Necati beyin beklenmeyen irihali haberi muallimlerimiz ve halkımız arasında derin teessürlere karışılmıştır.

İzmir, 3 (H.M.) — Yunan satıçtı Türk Ocakında merhum Necati B. namına iftil yapılmak ve muzika tarafından matem havalan terennüm edilecektir. İhtifale bütün İzmir gençliği iştirak edecek.

İstanbul, 3 (H.M.) — Güzel Sanatlar Mektebi merhum Necati Beyin mezarına konmak üzere iki çekip gönderilmiştir.

Yeni şahitler

Mevkullar hakkında yeni şahitler çağrıldı

İstanbul, (H.M.) — Mevkulların istisvaplarına bugün de devam edilmektedir.

İstanbul, 3 (H.M.) — Müskirat İhtisap Umumi Müdürü Zekâi R. ile Şifâhî Hayriye Muallim Yusuf Ziya Beyin şahidî adâlet istimaları mevkuulların birinin kendisine it verilince için bir Mebusan tavsiyesiyle münabele müzakeratta bulunduğunu iddia etmiş olmasından tevelli etmiştir. Zekâi ve Ziya Beyler buna hatırdıkları marifetçilerdir.

Gazette du Franc meselesi

Paris, 3 (A.A.) — Main gazetesi yarınca Sahibiyeye bir mektup göre Gazette du Franc mu müjdetleri illâz âkimsinde parlanın başka alınıyor olmaktadır.

Musirin kapitulyasyon konferansına iştirak

Londra, 3 (A.A.) — İngilizler hükümeti âhzen Musirin hükümetine tebliğatta bulunarak kapitulyasyonlara ait meselenin müzakeresine mahsus beynelmül konferansın bir hükümet temsilcisi olarak iştirak etmektedir.

Kıralın sıhhat-i

Endişeler henüz Zail olmadı

Londra, 2 (A.A.) — Gece neşir olunan rapora göre Kıralın rahatsız bir gece geçirmiş olmasına rağmen ahvali nihâyetinde düzlen beri bir gece tedavül yaktı.

Londra, 2 (A.A.) — Renter bildiriyor: Bu akşam neşir olunan bilânet daha ziyade memnuniyeti ba lis ad olmaktadır. Beraber endişeler henüz zail olmaktadır.

Londra, 3 (A.A.) — Bu sabah neşir olunan raporda Kıralın istirahatı bir gece geçirdiği ahvali nihâyetinde bundan başka kayde şayan bir tedavül olmadıği bildirilmektedir.

Pestede millî birlik tesisine çalışıyor

Budapest, 2 (A.A.) — Demokrat İnkisam teşkilatına ce vap veren İrkiyâ M. Pestede millî birlik tesisine çalışıyor.

Ek 4: Yeni Harflerin Öğrenilmesine Katkı Sağlamak İçin Gazetelerin Her Sayısında Yer Verdiği Sayfaya Bir Örnek

MİLLİYET. CUMA 4 KANUNUSANI, 1929

Milliyetin halka mahsus sahifesi

BOZMA HEMŞERİ

Ne saçı uzundur, ne aklı kısa,
Hayatta yoldaşın bir odur varsa,
Cefakese avrata çekirtme tasa,
Kırk yaşından sonra azma Hemşeril

Ocağın ziyneti, evin direği,
Evirip çeviren odur erkeği,
Yediğin sıcak aş onun emeği,
Yok yere hatuna kızma Hemşeril

Esir değil bu ki senin öz karın,
Bu gün kırıp gülmeye yüzüne yarmın.
Güzü de kişi da vardır baharın,
Kuyunu elinle kazma Hemşeril

Hayat bir yokuştur yalnız çıkmaz,
Ömürlük bir maldan kolay kılmaz,
«Kâbe» dir sebepsiz, gövül yıkılmaz
Kuruluşu yuvayı bozma Hemşeril

M.S.

KÜÇÜK NASİHATLER

- 1- Azna bakma özüne bak!
- 2- Ağlayana gülmek çok ayıp ama cam yanandan fazla çürümüp yurtumak ta saygısızlıktır hal..
- 3- Gençlikte çok eşeleyen ihtiyarlıkta gevşer.
- 4- El çe bel gibidir açık bırakmağa gelmez, sonunda zararın çekersin.
- 5- Oğluna sermaye olarak -eğer varsa- akıl bırak, aklı olmayan sermaye neylesin!
- 6- Sokakta yürürken suna buna çarpma, adama dümensiz derler.
- 7- Yumusaklığın değeri olsa musunla baş yenis olurda.
- 8- Minareyi çalan kulfini hazırlar velâkin bazen de alemi kulfin dışında kalıyor.

Meraklı Şeyler

EN YÜKSEK NİŞAN

Yukardaki resimde ne görüyorsunuz? Bir siyah adam, karışın-daki seyyah kıyafetli adama bir maymun kuyruğu uzatıyor, değil mi? Tamam işte bu maymun kuyruğu Afrikada bir vahşi kabirle reisinin en büyük nişanıdır. İngiliz veliahtı Afrikada seyahat ederken bu kabirle reisini de ziyaret etmiş ve kendisine böyle bir maymun kuyruğu hediye etmiştir.

KEDI DANSI

Bütün dünyayı bir zıplama merakı sardı. Çeşit çeşit danslar var. O yetişmiyor gibi İngilizlerde şimdi de bir kedi dansı çıkarılmışlar. Yukardaki resim iki kedinin kol kola zıplayışını gösteriyor. Fakat bize katırsa bu kedi dansını damlarda oynamak daha münaşip olacaktır..

40 DAKIKA SONRA..

Rigada bir kari koca evlendikten kırk dakika sonra mahkemeye giderek boşanma talebinde bulunmuşlar. Sebepni söylesek gülersiniz. Efendim, hangisi hangisinin evinde oturacağına bir türlü aralarında karar verememişler de... ondandır

KARILARIN KIYMETİ

İngilterede kadınlara fiyat biçmişler ve neticede sunu bulmuşlar: En kıymetli kadın 1500 en işe yaramaz kadın da 75 İngiliz lirası kıymetindedir. Fakat kıymet biçerken kadında en büyük meziyet olarak neyi aramışlar bilirsiniz. Ahçılığın..

ATALAR SÖZÜ

A
25 - Adam adamı birkere aldatur
27 - Adamın iyisi alış verişte belli olur
28 - Ardından yüz köpek havlayan kurt; kurttan sayılmaz.
29 - Arı kadar eri olanın dağ kadar yeri olur.
30 - Arık öküzü bıçak çalmıyaz.
31 - Aza, nere? demişler, çoğun yanına... demis.
32 - Az yetmez, çok artmaz.
33 - Azver çok yalvar, çok ver oyalıvarsın.
34 - Azığı tükenmeyen yiğit olmaz.
35 - Aşını, eşini, işini bill..

Amma da Hüküm Vaktile Anadoluda adına (Kara kuş) denilen bir kadı vardı. Bu mahkemeye gelenlerin hâli veya hâksız olduklarını bakınca, kabahatlerinin küçük veya büyük olduğuna ehemmiyet vermez, o ande akline ne eserse ona göre hükmederdi.

Bir gün huzuruna bir bina kalfası getirtiler:
- Bu adamın geçen sene yaptığı ev yıkılmış, ev sahibi davacı. Ne ceza verceksiniz?
Kara kuş bir müddet düşündü sonra şu kararı tebliğ etti:
- Yıkılan evin kerestelerinden bir dar ağacı yapılsın, herif onunla asılsın.
Hükümü tatpik etmek üzere giden memurlar bir müddet sonra döndüler geldiler:
- Efendim, dediler, kalfanın boyu uzun yıkılan evin kerestelerinden yapılan dar ağacı kısa geliyor, ne emir buyurursunuz?
Kara kuş başka bir dava halletmekte meşguldü, hiddetli hiddetli şu cevabı verdi:
- Canım bu kadar iş arasında beni ehemmiyetsiz malayani şeylerle çalışmaktan alıkoymayın.. Kerestelerin boyuna göre başka bir adam bulup asıverin.
Çok şükür, bu kadınlara serrinden Cumhuriyet hükümeti bizi kurtardı.

Günün haberleri arasında

Hey gidi bahillik!
Vay hainler vay! Beykozda Mahmu Paşa nahiyesinde oturan İzzet Paşa'nın isminde 60 yapraklarında bir kadın vardı. Bu kadının bir oğlundan bir oğlan doğmuştu. Bir gün o oğlunun kollarını bir kuyunun burnuna terna terna kokular geldi, Jan darma tahdikata girişti. Kuyudan İzzet Paşa'nın cesedi çıkarıldı.
Mağerası aynı köyden Hasan ve Ahmet isimli iki kişi zavalı kadını parasma tamam ederek öldürmüşler.
Kati Ahmet yakalanmış. Ötekinin de iz bulunmuş. Hiç insanın yaptığı fenalık yanına kalır mı?
Halil Ağa da mandanın kuyruğunu dibinden ayırlamıyor. İşte götürülüp bankaya yatırılmayan paraların böyle mandalar yutar!

Millet mektepleri için Millet Alfabeti

Cca cim
cambur cumbur

cam cim ricca

m bam
mim mım

bam mım mım

Levhadaki «C» a bakın, nasıl da kedinin kevrilmiş kuyruğuna benzeyor. Altındaki «M» de tıbbi üç göğlü kema değil mi?
(Her hakkı mahkûmlar)

Ek 6: CHF'nun Millet Mekteplerinin Yurdun Bütün Köşesindeki İnsanlara Eğitim Vermesinde Sorumluluk Sahibi Olduğunu ve Aynı Zamanda Harf İnkılabından Kısa Süre Sonra Yeni Alfabeyle Kaleme Alınmış Yazı Örneği

[126]
Ankara 25-12-1928

CUMHURİYET HALK FIRKASI
Kıbrıs Ümumi Müdürlüğü
7680 C.H.F. Müfettişi: *Saffet Yavaş* Bf. ye

Saffet Yavaş
CUMHURİYET BAŞLI

Yeni Harflerle Milletimizi okur, yazır bir hale getirmeye ve seviyesini yükseltmeye matuf olarak vücuda getiriler. Millet Mektepleri teşkilatı Türkiye'nin her tarafında 1- Kânunınsani-1929 dan itibaren faaliyete geçecek ve Millet Mekteplerinde tedrisata başlanacaktır.

Halkımızın bu teşkilat vasıtasile ayagina kadar götürülen büyük nimetten azami surette istifadesini temin için Firkanıza büyük vazifeler tevccüh etmekle ve Vilayet ve Haya mütemmelerimizin Millet Mektepleri teşkilatının idaresine memur olan hocetlere dahil bütünleri bu teşkilatın mesai ve müvaffakiyeti ciddi surette alâkadar olmalarımızı istilyam eylemekteyiz.

Milletimizin saadet ve tarakküsünün hâdim ve niğehbani olan Firkanızın, bütün teşkilat ve anasirile, halkımızın Millet Mekteplerine sevk ve mühabbetle sevk ve tahriki hususuna azami derecede müzaheret etmesini, bu Mekteplerin 1- Kânunınsani-1929 da vukubulacak resmi kışadına Firkanız teşkilatının alâkadar olmalarını mütemmelerimizin ve hocetlerimizin resmi kışatta bütün malalarını kassatan reca ve bilvesile kormetlerimi takdim eylerim Efendim.

Saffet Yavaş
C.H.F. Kâhli Şahimisi
Ezencan mobüsü

490 01 12 B